CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 3 martie 2016[1]

Cauzele C-404/15 și C-659/15 PPU

Pál Aranyosi (C-404/15)
și
Robert Căldăraru (C-659/15 PPU)

[cereri de decizie preliminară formulate de Hanseatisches Oberlandesgericht din Bremen (Tribunalul Regional Superior din Bremen, Germania)]

„Trimitere preliminară — Cooperare polițienească și judiciară în materie penală — Decizia-cadru 2002/584/JAI — Mandate europene de arestare emise în scopul efectuării urmăririi penale sau al executării unei pedepse sau a unei măsuri privative de libertate — Predarea persoanelor căutate autorităților judiciare emitente — Articolul 1 alineatul (3) — Drepturi fundamentale — Condiții de detenție în statul membru emitent — Riscul unor tratamente inumane sau degradante — Necesitatea unui control al proporționalității la emiterea mandatelor europene de arestare”

I – **Introducere**

1. Executarea unui mandat european de arestare conduce la detenția persoanei căutate. Caracterul potențial sau cel mai probabil degradant al condițiilor de detenție care rezultă dintr-o deficiență sistemică a penitenciarelor din statul membru emitent autorizează autoritățile judiciare de executare să refuze predarea persoanei în cauză?

2. Reiese astfel de la articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre[2] că „[aceasta] nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [UE]”.

3. Întrebarea subiacentă este dacă forța principiului recunoașterii reciproce poate fi diminuată prin pierderea încrederii pe care trebuie să o inspire statele membre din cauza unei eventuale atingeri aduse drepturilor fundamentale pe care acestea se presupune că trebuie să le respecte.

4. Or, recunoașterea reciprocă, a cărei punere în aplicare o reprezintă însuși mandatul european de arestare, este, conform formulei consacrate, „piatra de temelie”[3] a spațiului de libertate, securitate și justiție, pe care Uniunea Europeană și l-a desemnat ca scop, astfel cum se regăsește acesta înscris în tratate.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3. Decizia-cadru astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO L 81, p. 24, denumită în continuare „decizia-cadru”).

3 — Conform expresiei utilizate în considerentul (6) al deciziei-cadru.

5. Prin urmare, în prezenta cauză, Curtea trebuie să pună în balanță respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei predate și necesitatea absolută de a realiza acest spațiu comun, în special prin protecția drepturilor și libertăților celorlalți. Curtea va trebui astfel să își pună întrebarea dacă principiile pe care le-a dezvoltat în alte domenii ale dreptului Uniunii, precum cele cuprinse în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) cu privire la sistemul european comun de azil, pot fi transpuse mecanismului specific al mandatului european de arestare, cu riscul de a bloca mecanismul, de a lăsa o infracțiune nepedepsită și de a produce consecințe extrem de grave pentru autoritățile judiciare de executare.

6. În realitate, considerăm că soluția se găsește în însuși echilibrul sistemului instituit prin mandatul european de arestare, ale cărui consecințe trebuie să le stabilim astăzi. Menținând forța care îi este conferită de principiul recunoașterii reciproce, soluția reiese tocmai din trimiterea implicită sau explicită din decizia-cadru la anumite principii esențiale, în special la principiul proporționalității, principiu general al dreptului Uniunii.

7. Vom explica motivul pentru care, atunci când autoritățile judiciare emitente se confruntă cu o suprapopulare carcerală generalizată care are drept consecință condiții materiale de detenție care contravin drepturilor fundamentale, aceste autorități trebuie să efectueze un control al proporționalității pentru a adapta necesitatea de a emite un mandat european de arestare atât la natura infracțiunii, cât și la modalitățile concrete de executare a pedepsei.

8. Având în vedere că mandatul european de arestare este un instrument creat și reglementat prin dreptul Uniunii, în special în ceea ce privește condițiile sale de emitere, autoritățile judiciare care doresc să emită un astfel de mandat trebuie să se asigure nu numai că acesta îndeplinește condițiile de fond și de formă prevăzute în decizia-cadru, dar și că este emis în conformitate cu principiul proporționalității. Un astfel de control, în măsura în care ar permite o mai bună verificare a condițiilor și în special a consecințelor predării persoanei căutate, trebuie interpretat ca făcând într-o mai mare măsură parte dintre obligațiile care revin statului membru emitent cu privire la garantarea respectării drepturilor fundamentale ale persoanei predate în temeiul unui mandat european de arestare și, în consecință, ca un zălog al încrederii pe care trebuie să o ofere, în amonte, autoritățile judiciare de executare.

9. În sfârșit, vom preciza că acest control nu trebuie să eludeze responsabilitățile care îi revin statului membru emitent în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor aflate în detenție, nu numai în temeiul articolului 6 TUE, ci și în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii și al obligației de cooperare loială, și nici acțiunile pe care Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană trebuie neapărat să le întreprindă pentru a consolida eficacitatea sistemului.

II – **Cadrul juridic**

10. Înainte de a analiza problemele pe care le ridică întrebările preliminare adresate Curții, trebuie să reamintim, de la bun început, principiile fundamentale pe care se va baza analiza noastră. Acestea se găsesc în tratate.

A – *Tratatele*

11. Potrivit articolului 3 alineatul (2) TUE și articolului 67 alineatul (1) TFUE, Uniunea are drept obiectiv să se mențină și să se dezvolte ca spațiu de libertate, securitate și justiție în interiorul căruia este asigurată, cu respectarea drepturilor fundamentale ale tuturor, libera circulație a persoanelor, prin adoptarea unor măsuri adecvate privind prevenirea criminalității și combaterea acestui fenomen.

12. În acest scop, articolul 6 alineatul (1) primul paragraf TUE prevede că „Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [(denumită în continuare «carta»)]”.

13. Reiese de asemenea din articolul 6 alineatul (3) TUE că „[d]repturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)] și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii”.

14. În titlul V din partea a treia din Tratatului FUE, denumit „Spațiul de libertate, securitate și justiție”, articolul 82 TFUE prevede că „[c]ooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce”. Acest principiu, am spus-o deja, constituie „piatra de temelie” a cooperării judiciare în materie penală între statele membre.

B – *Decizia-cadru*

15. Mandatul european de arestare instituit prin decizia-cadru a fost conceput pentru a substitui mecanismul clasic de extrădare, care implică o decizie a puterii executive, cu un instrument de cooperare între autoritățile judiciare naționale bazat pe principiile recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare și ale încrederii reciproce între statele membre[4].

16. Decizia-cadru instituie un nou sistem simplificat și mai eficient de predare a persoanelor condamnate sau bănuite că au încălcat legea penală[5], limitând foarte strict motivele de neexecutare și stabilind termenele de adoptare a deciziilor referitoare la mandatul european de arestare[6].

17. Prin instituirea unei proceduri care este menită să fie mai eficace și mai eficientă decât procedura anterioară, mecanismul mandatului european de arestare constituie, în primul rând, o contribuție esențială la combaterea activităților infracționale în cadrul Uniunii. În măsura în care permite asigurarea urmăririi, a judecării și a condamnării autorilor unei infracțiuni penale comise în unul dintre statele membre, acesta constituie în prezent un sprijin esențial pentru eliminarea frontierelor interne ale Uniunii și urmărește, în egală măsură, să consolideze protecția victimelor infracțiunilor penale, asigurându-se, pe de o parte, că autorii acestora pot fi judecați și condamnați pentru infracțiunile comise și, pe de altă parte, că sunt deferiți mai rapid și într-un mod mai eficient justiției.

18. Considerentele (10)-(13) ale deciziei-cadru sunt redactate după cum urmează:

„(10) Mecanismul mandatului european de arestare se bazează pe un grad ridicat de încredere între statele membre. Punerea în aplicare a acestuia nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul din statele membre a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) [UE], constatată de Consiliu, în aplicarea articolului 7 alineatul (1) [UE] și cu consecințele prevăzute la alineatul (2) din același articol[7].

(11) Mandatul european de arestare ar trebui să înlocuiască, în relațiile dintre statele membre, toate instrumentele anterioare privind extrădarea, inclusiv dispozițiile titlului III din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen cu privire la aceste aspecte.

4 — Articolul 82 alineatul (1) primul paragraf TFUE și considerentele (5), (6), (10) și 11 ale deciziei-cadru.

5 — Hotărârile Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, punctul 34), precum și Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 37).

6 — Hotărârea F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punctele 57 și 58).

7 — Deși acest considerent (10) vizează articolul 7 alineatul (1) UE și articolul 7 alineatul (2) UE, ni se pare că legiuitorul Uniunii a dorit să aibă în vedere articolul 7 alineatul (2) UE și articolul 7 alineatul (3) UE.

(12) Prezenta decizie-cadru respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute în articolul 6 [UE] și reflectate în cartă […], în special în capitolul VI […].

(13) Nimeni nu ar trebui să fie îndepărtat, expulzat sau extrădat către un stat în care există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante."

19. Articolul 1 din decizia-cadru, intitulat „Definiția mandatului european de arestare și obligația de executare a acestuia", prevede:

„(1) Mandatul european de arestare este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice mandat european de arestare, pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [UE]."

20. Articolele 3-4a din decizia-cadru sunt consacrate motivelor de neexecutare obligatorie și motivelor de neexecutare facultativă a mandatului european de arestare.

III – **Litigiile principale și întrebările preliminare**

21. Prezentele trimiteri preliminare se înscriu în cadrul examinării de către Generalstaatsanwaltschaft Bremen (Parchetul din Bremen) a caracterului licit al predării domnilor Aranyosi și Căldăraru autorităților judiciare din statul membru de origine [8].

22. În cauza Aranyosi (C-404/15), autoritățile judiciare germane sunt sesizate cu o cerere de predare a persoanei în cauză în temeiul a două mandate europene de arestare emise la 4 noiembrie și, respectiv, la 31 decembrie 2014 de Miskolci járásbíróság (Tribunalul Districtului Miskolc, Ungaria), în scopul efectuării urmăririi penale. Domnul Aranyosi este un resortisant maghiar, care în prezent locuiește în Bremerhaven (Germania) împreună cu mama sa și are o prietenă și un copil de vârstă fragedă.

23. Acestuia i se impută, pe de o parte, că a sustras, în urma intrării prin efracție într-o locuință din Sajohidveg (Ungaria), 2 500 de euro și 100 000 de forinți maghiari (HUF) (aproximativ 313 euro) în numerar, precum și diverse obiecte de valoare și, pe de altă parte, că a pătruns într-o școală din Sajohidveg, unde a deteriorat bunuri și de unde a sustras echipamente tehnice, precum și numerar într-un cuantum estimat la 244 000 HUF (aproximativ 760 de euro).

24. În cauza Căldăraru (C-659/15 PPU), autoritățile judiciare germane sunt, de această dată, sesizate cu o cerere de predare a persoanei în cauză în temeiul unui mandat european de arestare emis la 29 octombrie 2015 de Judecătoria Făgăraș (România), în scopul executării unei pedepse privative de libertate de un an și opt luni pronunțate printr-o hotărâre rămasă definitivă. Domnul Căldăraru este resortisant român.

8 — În temeiul articolului 29 alineatul 1 din Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală din 23 decembrie 1982 (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen), astfel cum a fost modificată prin Legea privind mandatul european de arestare din 20 iulie 2006 (Europäisches Haftbefehlsgesetz, BGBl. 2006 I, p. 1721, denumită în continuare „IRG"), Oberlandesgericht (Tribunalul Regional Superior, Germania) se pronunță, la cererea parchetului, cu privire la caracterul legal al extrădării atunci când inculpatul nu a fost de acord cu extrădarea. Decizia este luată prin ordonanță, conform articolului 32 din IRG.

25. Deși a fost condamnat la 17 decembrie 2013 la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendare pentru săvârșirea infracțiunii de conducere pe drumurile publice a autovehiculelor fără permis de conducere, acesta a recidivat, la 5 august 2014, deplasându-se la domiciliul tatălui său.

26. Domnul Căldăraru a fost arestat în Bremen (Germania) la 8 noiembrie 2015 și a fost reținut în vederea extrădării.

27. Cu ocazia audierii lor, domnii Aranyosi și Căldăraru s-au opus predării lor către autoritățile judiciare emitente și au declarat, prin urmare, că nu sunt de acord cu procedura de predare simplificată.

28. În fiecare dintre aceste două cauze, Parchetul din Bremen a solicitat autorităților judiciare emitente să indice denumirea penitenciarelor în care persoanele în cauză ar fi încarcerate în cazul predării, făcând referire la condițiile de detenție care nu respectă standardele minime europene. Niciuna dintre autoritățile menționate nu și-a luat un angajament în acest sens și, prin urmare, ținând seama de dispozițiile articolului 1 alineatul (3) din decizia-cadru și de dispozițiile articolului 73 din IRG[9], Parchetul din Bremen are îndoieli în privința caracterului legal al predării acestor persoane.

29. Prezentele trimiteri preliminare se înscriu, așadar, într-un context foarte special, caracterizat nu de constatările efectuate de Consiliul European în aplicarea mecanismului de sancționare prevăzut la articolul 7 TUE și menționat în mod expres în considerentul (10) al deciziei-cadru, ci prin constatările efectuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

30. În Hotărârea Iavoc Stanciu împotriva României[10] și în Hotărârea-pilot[11] Varga și alții împotriva Ungariei[12], aceasta a constatat, astfel, existența unei disfuncționalități generalizate a sistemelor penitenciare din România și din Ungaria, care are drept rezultat în special o suprapopulare carcerală generalizată, a cărei consecință este aceea că indivizii încarcerați sunt expuși sau riscă să fie expuși unor tratamente inumane sau degradante pe durata detenției, contrare articolelor 2, 3 și 5 din CEDO.

31. Dacă se dovedește că, în România, zece deținuți pot fi închiși într-o celulă de 9 m^2, având la dispoziție un spațiu de locuit mai mic de 2 m^2, și dacă este adevărat că Curtea Europeană a Drepturilor Omului este sesizată, în această privință, cu mai multe sute de acțiuni individuale, nu putem decât să ridicăm problema legalității executării unui mandat european de arestare, fie că este emis în scopul efectuării urmăririi penale, fie în scopul executării unei pedepse privative de libertate, din perspectiva protecției drepturilor fundamentale ale persoanei predate.

32. Această constatare a fost deja efectuată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în trei hotărâri-pilot privind Republica Italiană, Republica Bulgaria și, respectiv, Ungaria[13].

33. Totuși, jurisprudența sa dovedește existența unor probleme recurente în mediul penitenciar din cele 47 de state membre ale Consiliului Europei, printre care se numără și state membre ale Uniunii.

9 — Articolul 73 din IRG prevede că, „[î]n lipsa unei cereri în acest sens, asistența judiciară și transmiterea de informații nu pot fi autorizate în cazul în care încalcă principiile esențiale ale ordinii juridice germane. În cazul unei cereri formulate în temeiul celei de a opta, a noua și a zecea părți, asistența judiciară nu poate fi autorizată dacă încalcă principiile prevăzute la articolul 6 [TUE]”.

10 — Nr. 35972/05 din 24 iulie 2012. În această hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului reține că, în pofida eforturilor autorităților române de a îmbunătăți situația, există o problemă structurală în acest domeniu.

11 — Procedura hotărârii-pilot permite Curții Europene a Drepturilor Omului să constate existența unei încălcări a CEDO din cauza problemelor sistematice, recurente și persistente privind condițiile de detenție care afectează sau sunt susceptibile să afecteze un număr mare de persoane.

12 — Nr. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 și 64586/13, 10 martie 2015. În această hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului subliniază funcționarea necorespunzătoare generalizată a sistemului penitenciar maghiar aflată la baza a numeroase condamnări deja suferite de Ungaria în temeiul articolului 3 din CEDO și la originea a 450 de cereri pendinte în prezent împotriva acestui stat (a se vedea în special § 99 și 100).

13 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Torregiani și alții împotriva Italiei, nr. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 și 37818/10, 8 ianuarie 2013; Hotărârea Neshkov și alții împotriva Bulgariei, nr. 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 și 9717/13, 27 ianuarie 2015, precum și Hotărârea Varga și alții împotriva Ungariei, citată anterior.

34. În cauze care implică Republica Lituania, Republica Polonă și Republica Slovenia [14], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că suprapopularea carcerală a atins un asemenea nivel încât acest factor ar putea, singur, să fie suficient pentru a se constata încălcarea articolului 3 din CEDO. În plus, deși acest lucru nu a dus la pronunțarea unei hotărâri-pilot, instanța menționată a constatat că problemele care decurg din suprapopularea carcerală în Belgia au un caracter structural, depășind situația specială a reclamantului în cauză [15].

35. În 2011, Parlamentul European și Comisia și-au exprimat îngrijorarea cu privire la modul în care condițiile de detenție din aceste state membre pot afecta încrederea reciprocă și buna funcționare a instrumentelor de recunoaștere reciprocă în spațiul de libertate, securitate și justiție [16].

36. La cinci ani de la această constatare, Curtea este sesizată cu problema respectivă prin intermediul prezentelor cereri de decizie preliminară.

37. Astfel, întrucât consideră că este necesar să solicite Curții interpretarea articolului 1 alineatul (3) din Decizia-cadru, Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Tribunalul Regional Superior din Bremen) a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru trebuie interpretat în sensul că o predare în scopul efectuării urmăririi penale [(cauza C-404/15) sau că o predare în scopul executării unor sancțiuni penale (cauza C-659/15 PPU)] nu poate fi autorizată atunci când există indicii temeinice potrivit cărora condițiile de detenție în statul membru emitent încalcă drepturile fundamentale ale respectivei persoane, precum și principiile generale ale dreptului consacrate la articolul 6 TUE sau acesta trebuie interpretat în sensul că, în aceste cazuri, statul membru de executare poate condiționa sau trebuie să condiționeze decizia privind caracterul legal al predării de oferirea de garanții privind respectarea condițiilor de detenție? În acest scop, poate sau trebuie statul membru de executare să formuleze cerințe minime privind condițiile de detenție?

2) Articolul 5 și articolul 6 alineatul (1) din decizia-cadru trebuie interpretate în sensul că autoritatea judiciară de executare are de asemenea dreptul de a furniza garanții privind respectarea condițiilor de detenție sau acest aspect rămâne guvernat de normele naționale privind competența din statul membru emitent?”

38. Deși întrebările adresate în cadrul cauzei C-404/15 se referă la executarea unui mandat european de arestare emis în scopul efectuării urmăririi penale, iar cele adresate în cadrul cauzei C-659/15 PPU se referă, în schimb, la executarea unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse privative de libertate, aceste întrebări se pretează la o examinare comună, întrucât sunt bazează pe o problematică identică. În plus, vom examina împreună cele două întrebări adresate datorită conexității conferite de complementaritatea lor.

14 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Karalevičius împotriva Lituaniei, nr. 53254/99, 7 aprilie 2005; Hotărârea Norbert Sikorski împotriva Poloniei, nr. 17599/05, 22 octombrie 2009, precum și Hotărârea Mandic și Jovic împotriva Sloveniei, nr. 5774/10 și 5985/10, 20 octombrie 2011.

15 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Vasilescu împotriva Belgiei, nr. 64682/12, 25 noiembrie 2014.

16 — A se vedea Rezoluția Parlamentului European din 15 decembrie 2011 referitoare la condițiile de detenție în UE (JO 2013, C 168 E, p. 82) și punctul 4 din Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind punerea în aplicare, începând cu anul 2007, a Deciziei-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre [COM(2011) 175 final].

IV – **Observații introductive referitoare la dificultățile ridicate de transpunerea principiilor dezvoltate în Hotărârea N. S. și alții**

39. Mai multe state membre propun să se transpună principiul dezvoltat de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865)[17]. Este adevărat că ideea își face apariția destul de spontan în minte din cauza analogiei factuale, care, asemenea copacilor care ascund pădurea, focalizează atenția și raționamentul.

40. Această analogie rezultă din faptul că, în cauza în care s-a pronunțat hotărârea menționată, la fel ca în litigiile principale, exista o deficiență sistemică în statul membru în care trebuia să se efectueze luarea în custodie publică în cazul îndepărtării solicitantului de azil, deficiență care a fost constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în urma acțiunilor individuale cu care a fost sesizată.

41. În Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865), Curtea a decis că statele membre, inclusiv instanțele naționale, au obligația de a nu transfera un solicitant de azil către „statul membru responsabil” în sensul Regulamentului nr. 343/2003 atunci când acestea nu pot ignora faptul că, pe baza instrumentelor pe care le au la dispoziție, deficiențele sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților de azil în acest stat membru sunt susceptibile să expună solicitantul unor tratamente inumane sau degradante în sensul articolului 4 din cartă[18].

42. Raționamentul adoptat în hotărârea respectivă echivalează cu a impune statului membru pe teritoriul căruia se află solicitantul de azil să examineze el însuși cererea de azil în cazul în care statul membru „responsabil” în sensul Regulamentului nr. 343/2003 nu oferă garanții suficiente în ceea ce privește condițiile de luare în custodie publică.

43. Oricât de tentantă ar putea fi, în special datorită simplității sale, această jurisprudență nu este, în opinia noastră, aplicabilă prin analogie la interpretarea dispozițiilor din decizia-cadru.

44. Astfel, diferite motive par să i se opună.

45. În primul rând, principiul dezvoltat de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) este o transpunere, la scara Uniunii, a principiului esențial care guvernează normele privind îndepărtarea și expulzarea în contextul dreptului de azil. Acest principiu potrivit căruia nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante este consacrat la articolul 19 alineatul (2) din cartă, precum și la articolul 3 din CEDO.

46. Or, trebuie să se constate că, în cadrul mecanismului mandatului european de arestare, transpunerea principiului respectiv este atent exclusă de legiuitorul Uniunii, în considerarea formulării folosite de acesta în considerentul (13) al deciziei-cadru.

47. Acest considerent prevede că „[n]imeni nu ar trebui să fie îndepărtat, expulzat sau extrădat către un stat în care există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante”.

17 — În cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, solicitanții de azil proveniți din Afganistan, din Iran și din Algeria se opuneau transferului lor din Regatul Unit și din Irlanda în Grecia, stat membru competent să examineze cererea lor în temeiul Regulamentului (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe (JO L 50, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 56), întrucât riscau să fie supuși, în Grecia, unor tratamente inumane și degradante în sensul articolului 4 din cartă din cauza condițiilor de luare în custodie publică.

18 — A se vedea în special punctele 86, 94 și 106 din această hotărâre.

48. Nu se face nicio referire la persoana „predată”. Or, întrucât acest termen desemnează mecanismul esențial și nou-creat prin mandatul european de arestare, este de neconceput că legiuitorul Uniunii ar fi omis să îl menționeze în cazul în care ar fi avut intenția să supună procedura de predare a persoanei vizate de un mandat european de arestare principiului enunțat în considerentul respectiv. În acest mod, legiuitorul Uniunii a făcut o distincție clară între normele care guvernează mandatul european de arestare și cele care reglementează sistemul european comun de azil. De asemenea, legiuitorul Uniunii și-a exprimat în mod clar voința de a rupe cu normele tradiționale care guvernează extrădarea, ceea ce este perfect justificat în cazul în care se dorește înlocuirea acestora cu o cooperare judiciară întemeiată pe recunoașterea și încrederea reciproce [19].

49. În al doilea rând, sistemul european comun de azil și mecanismul mandatului european de arestare, deși contribuie ambele la realizarea spațiului de libertate, securitate și justiție, răspund unor obiective distincte și prezintă fiecare caracteristici speciale, structurate în jurul unor norme și principii specifice.

50. În primul rând, sistemul european comun de azil se bazează pe un ansamblu complet de norme armonizate la nivelul Uniunii. În ceea ce privește dreptul penal – material și procedural –, acesta nu face obiectul unei armonizări extinse în Uniune și rămâne totuși guvernat de teritorialitatea legii penale.

51. În al doilea rând, sistemul european comun de azil este destinat să ofere un spațiu de protecție și de solidaritate în favoarea indivizilor care fug de persecuții sau de vătămări grave la adresa persoanei lor și care solicită protecție internațională. Mandatul european de arestare este, la rândul său, destinat să asigure combaterea activităților infracționale în Uniune, permițând urmărirea penală, judecarea și condamnarea autorilor infracțiunilor.

52. În al treilea rând, sistemul european comun de azil se bazează pe o procedură de examinare de natură pur administrativă a cărei miză este de a stabili dacă persoana în cauză are dreptul sau nu are dreptul la statutul de refugiat și, în cazul unui răspuns negativ, de a o îndepărta de pe teritoriul Uniunii. În privința mandatului european de arestare, acesta se înscrie într-un mecanism pur intern al Uniunii și se bazează, în plus, pe o procedură de natură exclusiv judiciară. Nu un stat membru, ci o instanță națională solicită încarcerarea unei persoane, iar decizia-cadru impune, în anumite condiții, adică cu anumite rezerve, altor state membre să admită această solicitare.

53. În al patrulea rând, în cadrul sistemului european comun de azil, decizia de luare în custodie publică reprezintă, pentru statul membru responsabil, o măsură de ultimă instanță, complet subsidiară, legată de necesitatea de a asigura îndepărtarea forțată. În ceea ce privește plasarea în detenție pe care o presupune mandatul european de arestare, aceasta constituie regula și rezultă dintr-o hotărâre judecătorească prin care autorul unei infracțiuni este condamnat sau prin care i se impune, prin mijloace de coerciție, să se prezinte în fața unei instanțe de judecată.

54. În ultimul rând, trebuie să ținem seama de miza și de consecințele foarte concrete care rezultă din aplicarea jurisprudenței N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) în cazul mecanismului mandatului european de arestare și de limitele unei astfel de aplicări, având în vedere rolul și competențele statului membru în cadrul executării unui mandat european de arestare.

55. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865), miza era de a stabili statul membru responsabil pentru examinarea unei cereri de azil în sensul Regulamentului nr. 343/2003. Foarte concret, soluția reținută de Curte nu a avut alte consecințe decât de a impune autorităților competente din Regatul Unit și din Irlanda să identifice, conform criteriilor

19 — Considerentul (13) al deciziei-cadru trebuie să fie interpretat în lumina dispozițiilor prevăzute la articolul 28 din aceasta, principiul pe care îl impune aplicându-se atunci când, odată ce un mandat european de arestare este executat, în statul membru emitent se ridică problema îndepărtării, a expulzării sau a extrădării.

prevăzute de regulamentul menționat, un alt „stat membru responsabil” sau să trateze ele însele cererea de azil, dacă era necesar, impunând îndepărtarea persoanelor în cauză de pe teritoriul lor. Prin urmare, era vorba despre a face excepție de la o regulă de competență teritorială stabilită pentru a realiza repartizarea sarcinii procedurilor administrative care erau supuse unor criterii de fond comune tuturor statelor membre.

56. În cadrul litigiilor principale, problema este de natură complet diferită, deoarece este vorba despre garantarea ordinii publice și a securității publice prin permiterea efectuării urmăririi penale împotriva domnului Aranyosi și prin asigurarea executării unei pedepse privative de libertate de către domnul Căldăraru.

57. Consecințele practice au de asemenea o cu totul altă anvergură, întrucât, pe baza principiilor afirmate de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865), autoritățile judiciare de executare ar avea obligația de a refuza predarea persoanei căutate.

58. Or, contrar sistemului european comun de azil, care este, după cum am indicat, în mare măsură armonizat, dreptul penal – material și procedural – nu face obiectul unei armonizări extinse în Uniune și rămâne totuși guvernat de teritorialitatea legii penale.

59. Acest lucru înseamnă că, în cadrul executării unui mandat european de arestare în scopul efectuării urmăririi penale, transpunerea principiului dezvoltat de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) conduce la situația în care autoritățile judiciare de executare nu mai pot preda persoana căutată în scopul efectuării urmăririi penale și nici nu mai dispun, în principiu, de competența de a o urmări penal în locul autorităților judiciare emitente. Astfel cum reiese din decizia de trimitere în cauza C-404/15 și îndeosebi din afirmațiile Parchetului districtului Miskolc, dovedirea infracțiunii și alegerea sancțiunilor aplicabile intră în domeniul de competență inalienabil al autorităților judiciare maghiare.

60. Așadar, există un risc evident și clar ca infracțiunea să rămână nepedepsită și ca autorul să recidiveze, aducând astfel atingere drepturilor și libertăților celorlalți cetățeni ai Uniunii.

61. În cadrul executării unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse privative de libertate, problema poate părea mai puțin delicată întrucât, în cazul în care individul căutat are reședința pe teritoriul statului membru de executare, autoritățile judiciare din acest stat ar putea eventual să se angajeze să execute această pedeapsă, în temeiul articolului 4 punctul 6 din decizia-cadru. Autoritățile judiciare emitente ar putea de asemenea, la rândul lor, să invoce dispozițiile din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană[20], pentru ca individul respectiv să poată executa pedeapsa pe teritoriul statului membru de executare.

62. În situația în care se poate avea în vedere o astfel de soluție, nu este mai puțin adevărat că, aplicând principiul dezvoltat de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) în cazul mecanismului mandatului european de arestare, ajungem la o diferență de tratament și, prin urmare, la o ruptură de principiul egalității, după cum persoana căutată are calitatea procesuală de inculpat sau a fost deja condamnată.

63. Mai mult, nu putem exclude că o astfel de soluție stimulează în cele din urmă persoanele căutate în scopul efectuării urmăririi penale sau al executării unei pedepse privative de libertate să se deplaseze în alte state membre pentru a se sustrage de la urmărirea penală sau pentru a putea executa pedeapsa în aceste state. Prin urmare, statele respective ar deveni state-refugiu, după cum a subliniat de

20 — JO L 327, p. 27.

altfel, în mod expres, procurorul general din Bremen în ședința care a avut loc la Curte. Cum se poate evita ca aceste state să se confrunte, la rândul lor, cu dificultăți sau să înregistreze deficiențe? Fără îndoială, ele vor putea evita acest lucru prin neexecutarea pedepselor pentru care au refuzat executarea mandatului european de arestare. Asemenea consecințe trebuie să fie luate în considerare în mod serios.

64. În plus, de altfel, dacă judecăm după numărul statelor membre care, ținând seama de constatările făcute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau de către Comisie, trebuie considerate deficitare în ceea ce privește condițiile de detenție, aceste state par a fi refugii idonee. Deja supraaglomerate, este puțin probabil ca acestea să crească în continuare rata de ocupare în penitenciarele lor pentru a primi persoane condamnate de autoritățile judiciare din alte state membre.

65. Având în vedere ansamblul acestor considerații, trebuie să se constate, prin urmare, că transpunerea principiului stabilit de Curte în Hotărârea N. S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865) s-ar confrunta cu obstacole majore legate de natura și de obiectivele mandatului european de arestare și ar implica, în plus, nu numai o paralizie a mecanismului instituit prin decizia-cadru, ci și consecințe extrem de dificile și de prejudiciabile pentru autoritățile judiciare de executare, elemente asupra cărora vom reveni.

V – **Analiza noastră**

66. Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, în considerarea articolului 1 alineatul (3) din decizia-cadru, autoritatea judiciară de executare a unui mandat european de arestare este obligată să predea persoana căutată, în scopul efectuării urmăririi penale sau al executării unei pedepse sau a unei măsuri privative de libertate, atunci când aceasta este susceptibilă să fie deținută, în statul membru emitent, în condiții materiale de detenție care încalcă drepturile sale fundamentale, și, dacă este cazul, în ce condiții și potrivit căror formalități trebuie să se efectueze predarea.

67. Problema ridicată de instanța de trimitere nu este legată de un viciu care ar afecta validitatea intrinsecă a mandatului european de arestare sau de un viciu care ar afecta procedura de anchetă, judecata sau căile de atac aplicabile în statul membru emitent. Viciul privește condițiile de detenție din acest stat, așadar o fază posterioară punerii în executare a mandatului european de arestare. Acest viciu implică riscul supunerii persoanei predate unor condiții materiale de detenție contrare garanțiilor vizate la articolul 4 din cartă.

68. Prin urmare, problema ridicată de instanța de trimitere este legată de o problematică clasică de evaluare comparativă a diferite obiective fundamentale, de necesitatea îndeplinirii acestora și de posibilitatea de a le îndeplini fără a nega sau a diminua garanțiile care fac din Uniune un spațiu de drept și de libertate.

69. În primul rând, vom proceda la o analiză clasică a conținutului articolului 1 alineatul (3) din decizia-cadru, a economiei acesteia și a principiilor directoare pe care se întemeiază. În urma acestei analize, vom concluziona că articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru nu poate fi interpretat ca reprezentând un motiv pentru neexecutarea mandatului european de arestare.

70. Nu vom concluziona totuși în sensul unei obligații rigide de predare atunci când punerea în executare a mandatului european de arestare riscă să conducă la consecințe precum cele descrise de instanța de trimitere.

71. Astfel, în al doilea rând, vom explica motivele pentru care se impune un control de proporționalitate în cazul în care autoritatea judiciară decide să emită un mandat european de arestare pentru infracțiuni minore în pofida faptului că penitenciarele din statul în cauză sunt supraaglomerate și în pofida numeroaselor condamnări pronunțate împotriva respectivului stat din cauza condițiilor materiale de detenție contrare drepturilor fundamentale.

A – *Modul de redactare a articolului 1 alineatul (3) din decizia-cadru*

72. Articolul 1 din decizia-cadru este intitulat „Definiția mandatului european de arestare și obligația de executare a acestuia”.

73. Legiuitorul Uniunii definește, așadar, la alineatul (1) al acestui articol obiectul mandatului european de arestare și enunță la alineatul (2) al articolului menționat principiul potrivit căruia statele membre au obligația de a executa mandatul în conformitate cu principiul recunoașterii reciproce.

74. Prin enunțarea, la alineatul (3) al aceluiași articol, a faptului că „[decizia-cadru] nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [UE]”, legiuitorul Uniunii nu face altceva decât să reamintească fiecăruia dintre statele membre că, în conformitate cu această ultimă dispoziție, au obligația de a respecta drepturile fundamentale.

75. Această obligație constituie, așa cum vom vedea, o expresie a principiului încrederii reciproce dintre statele membre, astfel cum a reamintit Curtea în Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454).

76. Legiuitorul Uniunii enunță, așadar, la articolul 1 alineatele (2) și (3) din decizia-cadru, principiile pe care se întemeiază executarea mandatului european de arestare, și anume principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și, respectiv, principiul încrederii reciproce dintre statele membre.

77. Aceste alineate (2) și (3) se completează, cele două principii pe care le edictează fiind indisociabil legate în măsura în care principiul recunoașterii reciproce se întemeiază pe încrederea dintre statele membre în ceea ce privește respectarea de fiecare dintre ele a dreptului Uniunii, în special a drepturilor fundamentale.

78. Prin urmare, având în vedere aceste elemente, articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru nu poate fi interpretat ca având drept obiect introducerea unei excepții de la principiul executării mandatului european de arestare.

B – *Cu privire la economia sistemului*

79. Dacă ar trebui să interpretăm articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru ca pe o dispoziție care permite autorității judiciare de executare să refuze executarea mandatului european de arestare pentru motivul că persoana căutată este susceptibilă să fie expusă unor condiții materiale de detenție contrare drepturilor sale fundamentale, o astfel de interpretare ar fi, în plus, în mod vădit contrară economiei sistemului.

80. Pe de o parte, această interpretare ar avea ca efect introducerea unui motiv de neexecutare care, în mod evident, nu a fost prevăzut de legiuitorul Uniunii.

81. Prin urmare, această interpretare ar fi contrară nu doar voinței clar afirmate de legiuitorul Uniunii de a prevedea în mod exhaustiv, pentru motive de securitate juridică, acele cazuri în care mandatul european de arestare nu poate fi executat, ci și jurisprudenței Curții, care reține o interpretare foarte strictă a deciziei-cadru, în special a motivelor de neexecutare prevăzute la articolele 3-4a din aceasta din urmă.

82. Pe de altă parte, această interpretare ar avea ca efect introducerea unui motiv de neexecutare sistematică a mandatelor europene de arestare emise de statele membre care se confruntă cu dificultăți majore de funcționare a penitenciarelor, altul decât cel vizat în mod expres în cadrul considerentului (10) al deciziei-cadru.

83. În acest considerent, legiuitorul Uniunii prevede în mod expres posibilitatea suspendării mecanismului mandatului european de arestare în privința unui stat membru în caz de încălcare gravă și persistentă de către acest stat a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) UE.

84. Încălcarea „persistentă” este definită de Comisie ca privind „repetarea sistematică a cazurilor individuale de încălcare” [21], Comisia având grijă să remarce că trebuie să se țină seama de împrejurarea că „statul a fost condamnat în mod repetat, pentru comiterea aceluiași tip de încălcare într-o anumită perioadă, de către o instanță internațională precum Curtea Europeană a Drepturilor Omului […], și nu a manifestat intenția de a reacționa prin măsuri practice la această condamnare” [22].

85. În opinia noastră, nu încape îndoială că ne aflăm într-o astfel de situație.

86. Or, în considerentul (10) al deciziei-cadru, legiuitorul Uniunii apelează totuși, în ultimă instanță, la intervenția responsabililor politici în vederea suspendării mecanismului mandatului european de arestare, întrucât numai Consiliul European, în aplicarea procedurii prevăzute la articolul 7 alineatul (2) UE, poate iniția procedura de suspendare a drepturilor statului membru în cauză. Or, procedura în cauză este greoaie și complexă, Consiliul European hotărând în unanimitate la propunerea unei treimi din statele membre sau a Comisiei și cu aprobarea Parlamentului, și necesită în mod evident o puternică voință politică.

87. Prin faptul că a rezervat în mod exclusiv Consiliului European posibilitatea de a suspenda mecanismul mandatului european de arestare prin intermediul mecanismului de sancționare prevăzut la articolul 7 alineatul (2) UE, legiuitorul Uniunii a dorit să încadreze foarte strict acest tip de cazuri și, în mod vădit, nu a vrut să lase autorităților judiciare de executare posibilitatea de a refuza executarea unui mandat european de arestare în astfel de împrejurări.

88. În plus, dacă legiuitorul Uniunii ar fi dorit să ofere o astfel de posibilitate, ar fi avut multiple ocazii în acest sens.

89. Mai întâi, legiuitorul Uniunii ar fi putut să afirme această posibilitate în cadrul considerentului (10) al deciziei-cadru.

90. Apoi, ar fi putut să aplice prin analogie principiul esențial care guvernează normele privind îndepărtarea, expulzarea sau extrădarea prevăzut în considerentul (13) al deciziei-cadru și potrivit căruia, reamintim, „[n]imeni nu ar trebui să fie îndepărtat, expulzat sau extrădat către un stat în care există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante”.

21 — A se vedea punctul 1.4.4 din Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind articolul 7 din Tratatul privind Uniunea Europeană: Respectarea și promovarea valorilor pe care se întemeiază Uniunea [COM(2003) 606 final].

22 — *Idem.*

91. Or, modul de redactare a acestui considerent a fost ales cu grijă, căci nu se face nicio mențiune cu privire la persoana „predată” în temeiul unui mandat european de arestare. Identificăm aici o voință explicită de diferențiere a normelor care guvernează mandatul european de arestare de cele care delimitează sistemul european comun de azil, precum și voința de a rupe cu normele tradiționale care guvernează extrădarea, voință pe deplin justificată de dorința de a înlocui aceste din urmă norme cu o cooperare judiciară întemeiată pe recunoașterea și încrederea reciproce.

92. În sfârșit, legiuitorul Uniunii ar fi putut să insereze în mod explicit acest motiv în cadrul motivelor de neexecutare obligatorii sau facultative prevăzute la articolele 3-4a din decizia-cadru, însă nu a făcut-o.

93. Având în vedere aceste elemente, nu putem decât să constatăm că, prin edictarea principiului prevăzut la articolul 1 alineatul (3) din decizia-cadru, legiuitorul Uniunii nu a înțeles să permită autorităților judiciare de executare să refuze predarea persoanei căutate în împrejurări precum cele în discuție în prezentele cauze.

C – *Cu privire la principiile directoare ale deciziei-cadru*

94. După cum știm, decizia-cadru se întemeiază pe principiile recunoașterii și încrederii reciproce, care impun autorităților judiciare de executare să considere că, în cadrul punerii în aplicare a mandatului european de arestare, autoritățile judiciare emitente asigură respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei predate.

1. Principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare

95. Recurgerea la principiul recunoașterii reciproce s-a impus cu scopul de a realiza spațiul de libertate, securitate și justiție pe care Uniunea și l-a atribuit în cadrul articolului 3 alineatul (2) TUE și în cadrul articolului 82 TFUE.

96. Prin consacrarea acestui principiu ca „piatră de temelie” a acestui spațiu, este clar că statele membre au vrut să îl realizeze fără a fi procedat neapărat la armonizarea prealabilă a legislațiilor lor penale naționale. Experiențele din trecut demonstraseră cu prisosință că un astfel de demers, deși se impunea prin logică, era în cele din urmă mijlocul cel mai sigur de a ajunge la un impas. Prin urmare, statele membre au dorit să evite acest impas, reținând totuși ideea că armonizarea ar putea să fie în continuare necesară, dar că aceasta va juca de acum doar un rol secundar.

97. Această afirmație, departe de a constitui o opinie a doctrinei, se deduce în mod foarte clar din textul articolului 82 alineatele (1) și (2) TFUE.

98. Această logică a fost integrată perfect de Curte înainte chiar de redactarea Tratatului de la Lisabona, atunci când aceasta a definit principiul recunoașterii reciproce în cadrul unei aplicări a principiului *ne bis in idem* în Hotărârea Gözütok și Brügge [23]. Mecanismul acestui din urmă principiu se poate aplica transfrontalier doar dacă deciziile judiciare ale diferitelor state membre nu sunt ignorate din principiu și sunt recunoscute în condițiile și cu efectele edictate de Curte. Astfel, recunoașterea reciprocă presupune în mod necesar, indiferent de modalitățile de aplicare a pedepselor, să existe o încredere reciprocă a statelor membre în sistemele lor de justiție penală și ca fiecare dintre acestea să accepte aplicarea dreptului penal în vigoare în celelalte state membre, chiar dacă aplicarea propriului drept național ar conduce la o soluție diferită [24].

23 — C-187/01 și C-385/01, EU:C:2003:87.

24 — Punctul 33 din hotărârea amintită.

99. Rezultă că, în cadrul raportului „recunoaștere reciprocă/încredere reciprocă”, primul element îl impune statelor membre pe cel de al doilea. Din momentul în care principiul recunoașterii reciproce se aplică și constituie „norma esențială” pe care se întemeiază cooperarea judiciară [25], statele membre își datorează o încredere reciprocă.

100. În opinia noastră, nu încape îndoială că modul de redactare a articolului 82 TFUE constituie o confirmare implicită a jurisprudenței Curții care ar fi putut fi infirmată cu ușurință în momentul redactării Tratatului de la Lisabona. Reamintim că alineatul (2) al acestui articol stabilește un temei juridic pentru apropierea legislațiilor naționale, cu scopul de a facilita mecanismul recunoașterii reciproce.

101. Întrebările preliminare formulate în cadrul punerii în aplicare a mandatului european de arestare au permis Curții să stabilească normele care conduc la construirea și menținerea spațiului judiciar penal european și să confere principiului recunoașterii reciproce forța și semnificația sa depline.

102. De la Hotărârea Gözütok și Brügge [26], Curtea a reținut de fiecare dată o interpretare foarte strictă a acestui principiu, în special în ceea ce privește caracterul automat al predării persoanei căutate în cazul în care nu se poate invoca nicio excepție de la obligativitatea acestei predări, în temeiul unei aplicări extrem de riguroase a principiilor recunoașterii și încrederii reciproce și în temeiul promovării funcționării eficiente și rapide a mecanismului de predare prevăzut de decizia-cadru.

103. Rezultă că, atunci când autoritatea judiciară a unui stat membru solicită predarea unei persoane, fie în temeiul unei condamnări definitive, fie pentru că această persoană face obiectul unei urmăriri penale, decizia sa trebuie recunoscută în mod automat în statul membru de executare, iar acesta are obligația, potrivit articolului 1 alineatul (2) din decizia-cadru, să dea curs acestui mandat fără a fi posibilă invocarea unui alt motiv de neexecutare decât cele prevăzute în mod limitativ la articolele 3-4a din aceasta [27]. În plus, statul membru de executare nu poate condiționa executarea mandatului în cauză decât de îndeplinirea condițiilor definite la articolul 5 din decizia-cadru.

104. Astfel, potrivit unei expresii consacrate, pentru „[a facilita] predarea persoanelor căutate, în conformitate cu principiul recunoașterii reciproce” [28] și pentru „[a întări] sistemul de predare instituit prin [decizia-cadru] în favoarea unui spațiu de libertate, de securitate și de justiție” [29], Curtea, în Hotărârea Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616), a încurajat statele membre să limiteze, în măsura posibilului, situațiile în care ar trebui să se poată refuza executarea unui mandat european de arestare, invitând aceste state să nu profite în mod necesar de posibilitățile pe care li le acordă articolul 4 din decizia-cadru în ceea ce privește motivele de neexecutare facultativă, indiferent cât de importante ar fi obiectivele vizate la acest articol [30]. În acest sens, Curtea a admis că, oricât de important ar fi obiectivul de reinserție socială a persoanei căutate [31], prevăzut la articolul 4 punctul 6 din decizia-cadru [32], statele membre trebuie să poată limita, în conformitate cu principiul recunoașterii reciproce, situațiile în care ar trebui să fie posibil refuzul de a preda un asemenea individ.

25 — Hotărârea West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punctul 62 și jurisprudența citată).

26 — C-187/01 și C-385/01, EU:C:2003:87.

27 — A se vedea Hotărârile Leymann și Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punctul 51), Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punctul 57), Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, punctele 35 și 36), precum și Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 38).

28 — Hotărârile Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punctul 59) și West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punctul 62).

29 — Hotărârea Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punctul 58).

30 — Hotărârea Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, punctul 62 și jurisprudența citată).

31 — A se vedea Hotărârea Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, punctul 45).

32 — Potrivit acestei dispoziții, autoritatea judiciară de executare poate refuza executarea unui mandat european de arestare emis pentru executarea unei pedepse privative de libertate în cazul în care persoana căutată „rămâne în statul membru de executare, este resortisant sau rezident al acestuia”, iar acest stat „se angajează să execute această pedeapsă”.

105. În Hotărârea West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404), o dată în plus, pentru a facilita predarea și pentru a consolida sistemul mandatului european de arestare, Curtea a limitat, în contextul predărilor succesive ale aceleiași persoane, noțiunea „stat membru de executare” la statul membru care a efectuat ultima predare, așa încât să se limiteze situațiile în care autoritățile judiciare naționale pot refuza să își dea consimțământul pentru executarea unui mandat european de arestare [33].

2. Principiul încrederii reciproce între statele membre

106. Principiul încrederii reciproce între statele membre se numără în prezent printre principiile fundamentale ale dreptului Uniunii, asemenea principiului supremației și principiului efectului direct.

107. În Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454), Curtea, reunită în plen, a reafirmat „importanța fundamentală” a acestui principiu „[impus de] dreptul Uniunii […] între […] state[le] membre”, în măsura în care „permite crearea și menținerea unui spațiu fără frontiere interioare” și a cărui respectare este esențială pentru „echilibrul pe care se întemeiază Uniunea” [34].

108. În ceea ce privește spațiul de libertate, securitate și justiție, Curtea a definit principiul respectiv ca impunând fiecăruia dintre statele membre să considere, mai puțin în situații excepționale, că toate celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și în special drepturile fundamentale recunoscute de acesta [35].

109. Prin urmare, potrivit Curții, principiul încrederii reciproce se opune ca un stat membru să verifice dacă un alt stat membru a respectat într-adevăr, într-un caz concret, drepturile fundamentale garantate de Uniune, întrucât această verificare „[ar compromite] echilibrul pe care se întemeiază Uniunea” [36].

110. Încrederea reciprocă între statele membre se sprijină pe o serie de factori.

111. În primul rând, încrederea pe care fiecare stat membru trebuie să o acorde sistemelor de justiție penală din celelalte state membre este consecința logică și absolut inevitabilă a dispariției frontierelor interne și a creării spațiului unic de libertate, securitate și justiție.

112. În al doilea rând, astfel cum arată Curtea în Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454), această încredere se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia fiecare stat membru împărtășește cu toate celelalte state membre și recunoaște că acestea împărtășesc cu el o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea, precum respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului, așa cum se precizează la articolul 2 TUE [37]. Astfel, toate statele membre au demonstrat, prin crearea Comunităților Europene sau prin aderarea la acestea, că sunt state de drept și că respectă drepturile fundamentale.

113. În al treilea rând, încrederea menționată se întemeiază pe faptul că, chiar și în cadrul dreptului penal material sau procedural, care rămâne în afara domeniului de aplicare al deciziei-cadru și al dreptului Uniunii, fiecare dintre statele membre rămâne supus obligației de a respecta drepturile fundamentale astfel cum sunt consacrate de CEDO, de cartă sau de dreptul lor național [38].

33 — Punctul 62 din această hotărâre.

34 — Punctele 191 și 194 din acest aviz.

35 — Punctul 191 din respectivul aviz.

36 — Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454, punctul 194).

37 — Punctul 168.

38 — Hotărârea F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punctul 48).

114. În pofida lipsei, până în prezent, a unei armonizări extinse a dreptului penal material și procedural în cadrul Uniunii, statele membre au avut posibilitatea, prin urmare, să se convingă de faptul că condițiile în care persoanele căutate sunt urmărite penal, judecate și, eventual, deținute în celelalte state membre respectă drepturile acestor indivizi și le permit să se apere în mod adecvat.

115. Potrivit Curții, această obligație de a respecta drepturile fundamentale care revine fiecăruia dintre statele membre trebuie să permită statelor membre să aibă încredere „cu privire la faptul că ordinile lor juridice naționale sunt în măsură să furnizeze o protecție echivalentă și efectivă a drepturilor fundamentale recunoscute la nivelul Uniunii, în special în cartă” [39].

116. Astfel, în aplicarea acestor principii, în Hotărârea F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358) [40], Curtea a statuat că „ordinea juridică a statului membru emitent este, prin urmare, cea în cadrul căreia persoanele care fac obiectul unor mandate de arestare europene vor putea să exploateze eventualele căi de atac care permit contestarea legalității procedurii de urmărire penală sau de executare a unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate sau a procedurii penale pe fond care a condus la această pedeapsă sau la această măsură” [41].

117. Încă o dată, în aplicarea respectivelor principii, Curtea a statuat în Hotărârea Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107) [42] că predarea automată se impune chiar dacă statul membru de executare elaborează în ordinea sa constituțională o concepție mai exigentă a dreptului la un proces echitabil.

118. Astfel, din momentul în care autoritatea judiciară de executare nu se poate prevala de unul dintre motivele de neexecutare enumerate limitativ la articolele 3-4a din decizia-cadru, această autoritate are obligația de a preda persoana căutată autorităților judiciare emitente chiar și în cazul în care dispozițiile din dreptul național, fie ele de natură constituțională, ar conferi un nivel mai ridicat de protecție a drepturilor fundamentale decât cel care rezultă din dispozițiile deciziei-cadru.

119. În cauza în care s-a pronunțat hotărârea menționată, Curtea a statuat astfel că a permite unui stat membru să se prevaleze de un standard mai ridicat de protecție a drepturilor fundamentale în ordinea sa constituțională pentru a condiționa predarea unei persoane condamnate în lipsă ar conduce la încălcarea principiilor recunoașterii și încrederii reciproce pe care se întemeiază decizia-cadru și, prin urmare, la compromiterea caracterului efectiv al acesteia din urmă.

120. În sfârșit, această obligație de respectare a drepturilor fundamentale justifică, potrivit Curții, textul considerentului (10) al deciziei-cadru, potrivit căruia punerea în aplicare a mandatului european de arestare nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul dintre statele membre a principiilor enunțate la articolul 6 alineatul (1) UE, constatată de Consiliul European în aplicarea articolului 7 alineatul (2) UE și cu consecințele prevăzute la alineatul (3) al acestui din urmă articol [43].

121. Prin urmare, tot potrivit Curții, respectiva obligație susține principiul recunoașterii reciproce pe care se întemeiază mecanismul mandatului european de arestare conform articolului 1 alineatul (2) din decizia-cadru.

39 — Hotărârea F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punctul 50).

40 — Această hotărâre privește posibilitatea de a formula o cale de atac suspensivă de executare împotriva deciziei autorității judiciare de executare.

41 — Punctul 50.

42 — În această hotărâre, Curtea a statuat cu privire la domeniul de aplicare al articolului 4a alineatul (1) din decizia-cadru, care prevede un motiv facultativ de neexecutare a unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, în cazul în care persoana interesată nu a fost prezentă în persoană la procesul în urma căruia a fost pronunțată condamnarea.

43 — Hotărârea F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punctul 49).

122. În urma acestei analize, observăm că un motiv de neexecutare întemeiat pe riscul încălcării, în statul membru emitent, a drepturilor fundamentale ale persoanei predate ar afecta în mod serios relația de încredere pe care se presupune că se întemeiază cooperarea de la instanță la instanță vizată de decizia-cadru, anihilând, așadar, aplicarea principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare.

123. Ținând seama de numărul de state membre care se confruntă cu disfuncții ale sistemului de penitenciare și în special cu problema suprapopulării carcerale generalizate, o astfel de interpretare ar avea ca efect, așa cum am văzut, introducerea unei excepții sistematice de la executarea mandatelor europene de arestare emise de aceste state, ceea ce ar conduce la paralizarea mecanismului mandatului european de arestare.

124. În plus, cert este că autoritățile judiciare de executare nu ar mai putea să predea persoana căutată în vederea efectuării urmăririi penale sau a executării unei pedepse privative de libertate.

125. Prin paralizarea mecanismului deciziei-cadru, ar fi zădărnicit în fapt unul dintre scopurile spațiului de libertate, de securitate și de justiție, și anume acela de asigurare a combaterii activităților infracționale nu doar în interesul comun al tuturor statelor membre, ci și în interesul victimelor, căci, în ipoteza în care mandatul european de arestare ar fi emis în vederea efectuării urmăririi penale, autoritățile judiciare de executare nu ar dispune în principiu de nicio competență de judecare a persoanei interesate în locul autorităților judiciare emitente, iar aceasta ținând seama de principiul teritorialității dreptului penal. În schimb, în ipoteza în care, astfel cum pare să fie cazul în speță, autoritățile judiciare de executare ar dispune de această competență, Parchetul din Bremen a subliniat dificultățile și mijloacele disproporționate care ar fi generate de aceasta.

126. Or, pe de o parte, nu revine statului membru de executare, nici chiar în cadrul obligației de solidaritate enunțate la articolul 4 alineatul (3) TUE, sarcina să asigure, pentru motivul disfuncționalităților din sistemul de penitenciare al statului membru emitent, executarea pedepsei persoanei căutate cu responsabilitățile pe care aceasta le implică, cu excepția evidentă a cazului în care o astfel de asumare a răspunderii se impune în vederea reinserției sociale a persoanei în cauză, posibilitate oferită de dispozițiile deciziei-cadru. În afara acestor ipoteze, reducerea suprapopulării carcerale dintr-un stat membru cu prețul agravării acesteia într-un alt stat membru nu este o soluție.

127. Pe de altă parte, să nu uităm că discutăm în contextul prevenirii unui risc, iar nu în cel al constatării și sancționării unei încălcări. Cu toate că existența unei deficiențe sistemice constituie un motiv legitim pentru a ridica problema condițiilor de detenție a persoanelor predate, această constatare efectuată într-o anumită perioadă nu justifică totuși existența unei suspiciuni *a priori* cu privire la încălcarea drepturilor fundamentale ale persoanelor predate și blocarea mecanismului recunoașterii reciproce prin instituirea unui motiv de neexecutare „sistematică”.

128. În sfârșit, ca ultim aspect, dacă Curtea ar trebui să considere că existența unei deficiențe sistemice a condițiilor de detenție constituie un motiv de neexecutare a mandatului european de arestare, acest fapt ar constitui de asemenea un motiv de netransferare în temeiul Deciziei-cadru 2008/909.

129. Prin urmare, având în vedere mizele pe care le presupune și care decurg din principiul recunoașterii reciproce, autoritățile judiciare de executare nu dispun de alte posibilități în afara invocării motivelor de neexecutare obligatorie sau facultativă prevăzute la articolele 3-4a din decizia-cadru și, dacă nu se poate invoca niciunul dintre aceste motive, a predării persoanelor căutate în temeiul încrederii reciproce pe care aceste autorități trebuie să o acorde autorităților judiciare emitente.

130. Apreciată din această perspectivă, logica sistemului implică, așadar, să se răspundă instanței de trimitere că, în principiu, este obligată să execute mandatele europene de arestare cu care este sesizată.

131. Putem totuși formula o concluzie în sensul obligației absolute de executare a mandatelor europene de arestare a căror punere în executare ar conduce la rezultate disproporționate precum cele descrise în deciziile de trimitere?

132. Răspunsul nostru la această întrebare este negativ.

133. În anumite împrejurări excepționale [44], precum cele în discuție în litigiile principale, caracterizate de o deficiență sistemică a condițiilor de detenție din statul membru emitent constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, autoritatea judiciară de executare se poate întreba în mod legitim dacă persoana predată „riscă” într-adevăr să fie deținută în condițiile semnalate de această Curte.

134. Prin urmare, autoritatea judiciară de executare trebuie să aprecieze, prin intermediul unui schimb de informații întemeiat pe cooperarea de la instanță la instanță dacă, în considerarea informațiilor furnizate de autoritatea judiciară emitentă, persoana predată va fi într-adevăr deținută în condiții care să nu fie disproporționate.

D – *Cu privire la aplicarea principiului proporționalității cu ocazia emiterii mandatelor europene de arestare*

135. Observăm că, în împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, este necesar să se asigure un echilibru între drepturile persoanei predate și necesitățile impuse de protecția drepturilor și libertăților altor persoane. Astfel cum a reamintit Curtea în Hotărârea N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84), articolul 6 din cartă prevede dreptul oricărei persoane nu doar la libertate, ci și la siguranță [45]. Acest drept, asemenea celui garantat la articolul 4 din cartă, este un drept absolut și de la care nu se poate deroga. În cazul în care persoana împotriva căreia s-a emis un mandat european de arestare este căutată pentru acte de terorism sau pentru viol asupra minorilor, este evident că neexecutarea acestui mandat ridică problema necesității de a apăra securitatea națională și ordinea publică.

136. Prin urmare, asigurarea acestui echilibru este indispensabilă și intră pe deplin în domeniul de competență al instanței judecătorești, protectoare a libertăților individuale care se află aici într-o veritabilă stare de necesitate de a face o alegere, acest echilibru putând fi asigurat, în opinia noastră, prin intermediul aplicării principiului proporționalității.

1. Domeniul de aplicare al principiului proporționalității

137. Aplicarea principiului proporționalității cunoaște o importanță deosebită în domeniul judiciar sub apelativul „individualizarea” pedepsei.

138. Individualizarea pedepsei cuprinde două dimensiuni: pe de o parte, în stadiul pronunțării pedepsei și, pe de altă parte, în stadiul executării acesteia.

139. În stadiul pronunțării pedepsei, principiul individualizării pedepsei exclude principiul pedepsei automate și integral determinate. Astfel, instanța va stabili pedeapsa în funcție de personalitatea delincventului, așa cum reiese aceasta în special din natura infracțiunii săvârșite, din împrejurările săvârșirii acesteia, din ancheta de personalitate, din mărturii, din expertizele psihologice și psihiatrice și din posibilitățile de reinserție oferite de personalitatea individului respectiv.

44 — Facem trimitere aici la împrejurări excepționale vizate de Curte la punctul 191 din Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454).

45 — Punctul 53 și jurisprudența citată.

140. Atunci când instanța stabilește o pedeapsă privativă de libertate, trebuie să țină seama, în mod necesar, în vederea stabilirii duratei sale, de condițiile de executare a acestei pedepse și în special de duritatea lor eventuală. Astfel, obiectivul este de a se evita ca persoana predată să aibă de suferit consecințe disproporționate prin plasarea sa în detenție.

141. În acest cadru, instanța în cauză trebuie să țină seama, în mod evident, de capacitățile de primire ale sistemului de penitenciare și de eventuala incapacitate a acestuia de a garanta condiții corecte de detenție din cauza unei probleme de suprapopulare carcerală.

142. Acest principiu al individualizării se aplică de asemenea și cu aceeași forță în stadiul punerii în executare a pedepsei. Într-un astfel de caz vorbim despre aplicarea pedepselor. Devine importantă în această situație luarea în considerare a condițiilor materiale de detenție, pentru două motive principale, independente de aspectele legate de demnitatea umană.

143. În primul rând, criminologia modernă subliniază în unanimitate efectul pervers al unei prea mari promiscuități, căci este vorba de un factor de corupere a minții. Sentimentul de nedreptate indus de tratamentul degradant suferit nu face decât să accentueze desocializarea persoanei deținute și, prin urmare, nu face decât să crească exponențial riscul de recidivă. Scopul pedepsei, care este la urma urmei acela de a asigura reabilitarea și reinserția persoanei condamnate în societate, va fi astfel în mod vădit compromis.

144. În al doilea rând, sancțiunea nu trebuie să se transforme într-o umilire. În cazul în care condițiile de detenție sunt excesiv de dure, pedeapsa capătă un aspect de severitate suplimentară, care nu face parte din intenția instanței și care întărește sentimentul de nedreptate descris mai sus.

145. Aceeași proporționalitate trebuie să fie observată și cu ocazia emiterii unui mandat european de arestare în vederea efectuării urmăririi penale.

146. Astfel, în această situație, prezumția de nevinovăție de care beneficiază persoana urmărită constituie deja un motiv care îndeamnă în sine la moderație. În plus, plasarea în detenție care rezultă din punerea în executare a mandatului european de arestare este, în realitate, asimilabilă unei detenții provizorii înainte de judecată, deoarece durata acestei detenții va fi dedusă din pedeapsa care va fi pronunțată la capătul procedurii. Prin urmare, este legitim să nu se emită un mandat european de arestare decât în ipotezele în care este probabilă pronunțarea unei pedepse din cauza naturii obiective a faptelor săvârșite.

147. Desigur, nicio dispoziție a deciziei-cadru nu impune în mod expres să se procedeze la un control de proporționalitate. Cu toate acestea, în măsura în care principiul proporționalității constituie un principiu general al dreptului Uniunii, el este opozabil ca atare acțiunii statelor membre atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii, din care face parte și decizia-cadru.

148. În plus, libertatea de apreciere lăsată autorităților judiciare de executare prin articolele 4 și 5 din decizia-cadru nu înseamnă altceva decât o aplicare a principiului proporționalității. Această libertate de care dispune instanța chemată să execute mandatul european de arestare urmărește, în fapt, să permită adaptarea măsurii coercitive, indiferent că aceasta vizează efectuarea unei urmăriri penale sau executarea unei pedepse privative de libertate, astfel încât să se evite o situație creată de mecanismul unei executări automate și generalizate care ar duce la desocializarea persoanei în cauză.

149. În opinia noastră, având în vedere aceste elemente, trebuie aplicat un control de proporționalitate.

150. Această opinie pare să fie împărtășită și de alții, deși pentru motive diferite, precum cele derivate mai ales din libertatea de circulație, dar în fapt complementare.

151. Astfel, manualul european referitor la emiterea unui mandat european de arestare [46] invită în mod foarte clar autoritățile judiciare emitente să procedeze la un asemenea control. Ținând seama de consecințele grave pe care le are executarea unui astfel de mandat în ceea ce privește restricțiile impuse libertății de circulație a persoanei căutate, acest manual insistă asupra faptului că mandatul european de arestare trebuie să fie utilizat „în mod eficient și proporțional”, în scopul de a asigura urmărirea penală a infracțiunilor „celor mai grave sau celor mai prejudiciabile”.

152. În rezoluția din 27 februarie 2014 privind recomandările transmise Comisiei în vederea revizuirii mandatului european de arestare [47], Parlamentul a recomandat de asemenea ca autoritatea judiciară, cu ocazia emiterii unui astfel de mandat, „să evalueze cu atenție necesitatea măsurii solicitate în raport cu toate împrejurările și cu toți factorii pertinenți și ținând seama de drepturile persoanei suspectate sau inculpate și de disponibilitatea măsurilor alternative mai puțin intruzive de atingere a obiectivelor urmărite” [48].

153. Într-un număr mare de state membre, autoritățile judiciare emitente au integrat deja acest control prealabil emiterii unui mandat european de arestare [49] fie în cadrul actului de transpunere a deciziei-cadru [50], fie în cadrul practicii lor curente [51].

154. Împărtășim opinia exprimată de Parlament, de Consiliu și de Comisie potrivit căreia controlul de proporționalitate trebuie să fie efectuat cu ocazia emiterii mandatului european de arestare.

155. Astfel, însuși spiritul sistemului impune ca autoritatea judiciară emitentă să fie responsabilă pentru efectuarea acestui control, întrucât mandatul european de arestare trebuie să îndeplinească această condiție chiar înainte de a ieși în afara frontierelor teritoriului național.

156. Or, nu se întâmplă mereu așa din diferite motive.

157. Anumite legislații naționale interzic îndeosebi un astfel de control în aplicarea principiului legalității procesului penal. Acesta este cazul Ungariei și al României [52], care au fost obligate să procedeze la aplicarea strictă a acestui principiu cu ocazia aderării la Uniune.

158. Principiul în cauză interzice orice apreciere a proporționalității în stadiul deciziei de inițiere a urmăririi penale sau al executării unei decizii judiciare, cu scopul de a se asigura independența deplină a autorității judiciare. Obiectivul foarte lăudabil al acestui principiu, care se impune și autorităților judiciare nonjurisdicționale, constă în garantarea, prin caracterul său automat, a faptului că nicio influență exterioară, în special de origine politică, nu va interfera cu înfăptuirea justiției.

46 — Documentul 17195/1/10 REV 1 – COPEN 275 EJN 72 Eurojust 139.

47 — Documentul T7-0174/2014.

48 — A se vedea anexa la această rezoluție. Este interesant de subliniat că cerința de proporționalitate este de mult timp consacrată în cadrul înființării, funcționării și utilizării Sistemului de informații Schengen de a doua generație (SIS II) instituit prin Decizia 2007/533/JAI a Consiliului din 12 iunie 2007 (JO L 205, p. 63). Astfel, articolul 21 din această decizie prevede că, înainte de a emite o alertă, statul membru stabilește dacă respectivul caz este „suficient de adecvat, relevant și important pentru a se justifica introducerea sa în SIS II”.

49 — A se vedea în special raportul final privind cea de a patra serie de evaluări reciproce, intitulat „Aplicarea practică a mandatului european de arestare și a procedurilor aferente de predare între state membre, adoptat de Consiliu la 4 și la 5 iunie 2009 (documentul 8302/4/09 REV 4 – Crimorg 55 COPEN 68 EJN 24 Eurojust 20), care realizează pentru fiecare stat membru un bilanț privind aplicarea mandatului european de arestare.

50 — În special în Republica Cehă, în Letonia, în Lituania și în Slovacia.

51 — În special în Belgia, în Danemarca, în Germania, în Estonia, în Irlanda (de către forțele de poliție și procuror), în Spania, în Franța, în Cipru, în Luxemburg, în Țările de Jos, în Portugalia, în Slovenia, în Finlanda, în Suedia (de către procuror) sau în Regatul Unit.

52 — Acest fapt reiese în mod expres din răspunsurile oferite de aceste state membre în cadrul raportului Comisiei menționat la nota de subsol 16 din prezentele concluzii.

159. Rezultă de aici un grad de automatism care poate conduce la o reală brutalitate în punerea în aplicare a deciziilor, până la punctul de a discredita mecanisme precum cel al mandatului european de arestare. Astfel, se poate ajunge la emiterea sistematică și uneori nejustificată a mandatului european de arestare în vederea predării unor persoane căutate pentru infracțiuni adesea minore[53], precum furtul a 2 m^2 de plăci de pardoseală sau al unei roți de bicicletă, practică pe care însăși Comisia a denunțat-o în raportul său menționat la nota de subsol 16 din prezentele concluzii.

160. Pentru aceste motive, ni se pare legitim ca problema proporționalității mandatului european de arestare să poată fi evocată în fața autorității judiciare de executare.

161. În mod cert, nu se pune problema să repunem în discuție principiul autonomiei procedurale în cadrul prezentelor concluzii.

162. Cu toate acestea, atunci când decizia autorității judiciare emitente părăsește teritoriul național unde ea singură are forță executorie, pentru a se aplica în spațiul de libertate, securitate și justiție, această decizie trebuie să se conformeze normelor și principiilor generale care guvernează acest spațiu judiciar unic și permit aplicarea uniformă a principiul recunoașterii reciproce.

163. Obligația statului membru de executare de a conferi deciziei „străine” aceeași forță ca și cum ar fi vorba de propria decizie, chiar dacă dreptul său național ar fi condus la o soluție diferită, nu poate obliga acest stat să execute un mandat european de arestare care nu îndeplinește condițiile impuse în mod explicit și implicit prin decizia-cadru care reglementează un aspect particular al recunoașterii reciproce.

164. Potrivit analizei noastre, această situație trebuie diferențiată de cea în care autoritatea judiciară de executare urmărește să evalueze legalitatea mandatului european de arestare în raport cu propriul său standard de protecție a drepturilor fundamentale, ipoteză soluționată în special prin Hotărârea Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107). Astfel, este vorba de a stabili dacă trebuie ridicată problema proporționalității în domeniul specific al dreptului penal și în cadrul dialogului „orizontal” dintre instanțele judiciare suverane.

165. Precizăm de la bun început că, în opinia noastră, principiul proporționalității fiind un principiu general al dreptului Uniunii, ține în mod exclusiv de competența Curții să definească domeniul de aplicare și limitele acestui principiu dacă este necesar. Prin urmare, dacă este cazul, revine autorității judiciare de executare sarcina să sesizeze Curtea prin intermediul mecanismului întrebărilor preliminare.

166. Rămâne de stabilit potrivit căror modalități poate avea loc aprecierea acestui principiu.

2. Modalitățile concrete de aplicare a principiului proporționalității cu ocazia emiterii mandatului european de arestare

167. În cazul în care, pe baza unor date factuale fiabile, autoritatea judiciară de executare constată existența unei deficiențe sistemice a condițiilor de detenție din statul membru emitent, aceasta trebuie să aibă posibilitatea de a aprecia, în considerarea împrejurărilor concrete ale fiecărei spețe, dacă predarea persoanei căutate este susceptibilă să expună această persoană unor condiții de detenție disproporționate.

53 — Fapt subliniat pe larg în cele mai recente documente instituționale privind aplicarea deciziei-cadru. A se vedea în special punctul 4 din raportul Comisiei menționat la nota de subsol 16 din prezentele concluzii.

168. În acest scop, autoritatea judiciară de executare trebuie să aibă posibilitatea de a solicita de la autoritatea judiciară emitentă toate informațiile pe care le consideră utile. În temeiul principiului separației puterilor, autoritatea judiciară de executare ar trebui, în opinia noastră, să se adreseze autorității sale naționale competente cu solicitarea ca aceasta din urmă să ia legătura direct cu autoritatea națională competentă din statul membru emitent, iar răspunsurile ar trebui să îi fie comunicate pe aceeași cale.

169. În ceea ce privește un mandat european de arestare emis în vederea executării unei pedepse privative de libertate, acesta ar trebui să fie considerat, în opinia noastră, proporțional atunci când condițiile punerii în executare nu atrag după sine consecințe aflictive care nu sunt echivalente cu cele care rezultă din pedeapsa pronunțată dacă aceasta ar fi executată în condiții normale.

170. În ceea ce privește un mandat european de arestare emis în vederea efectuării urmăririi penale, acesta este proporțional dacă condițiile sale de executare sunt compatibile cu unica necesitate de a menține persoana căutată la dispoziția justiției. În Hotărârea Ladent împotriva Poloniei [54], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, de altfel, că emiterea unui mandat european de arestare în cazul săvârșirii unei infracțiuni pentru care detenția provizorie ar fi considerată în mod normal inadecvată poate conduce la consecințe disproporționate în ceea ce privește libertatea persoanei căutate, consecințe susceptibile de a fi examinate din perspectiva garanțiilor prevăzute la articolul 5 din CEDO [55].

171. În sfârșit, este evident că posibilitățile oferite de articolele 4 și 5 din decizia-cadru trebuie să fie examinate sistematic.

172. Dacă, în cadrul controlului de proporționalitate, autoritatea judiciară de executare s-ar confrunta cu o dificultate deosebită de apreciere, ar fi obligată în acest caz să sesizeze Curtea, aceasta din urmă fiind singura competentă să tranșeze acest aspect al dreptului Uniunii.

173. În orice caz, nu trebuie pierdut din vedere faptul că sarcina de a efectua controlul de proporționalitate revine, în primul rând, autorității judiciare emitente. Întrucât este vorba aici despre punerea în aplicare a dreptului Uniunii, această autoritate judiciară trebuie să procedeze la controlul menționat chiar dacă este nevoită să lase neaplicată în acest scop legislația sa națională care impune principiul legalității procesului penal, deoarece este vorba aici de a statua în conformitate cu dreptul Uniunii, a cărui supremație se aplică și în ceea ce privește dispozițiile deciziei-cadru.

174. În plus, de altfel, dacă s-ar efectua acest control, întrebări precum cele formulate în cadrul prezentelor trimiteri preliminare ar fi, în mod incontestabil, rare.

175. Nu ignorăm faptul că poziția pe care o propunem Curții echivalează, pe de o parte, cu a-i solicita să se comporte asemenea unei instanțe a drepturilor omului. Considerăm că această abordare va trebui să fie pusă în aplicare mai devreme sau mai târziu în domeniul dreptului penal.

176. Cu toate acestea, nu putem trece sub tăcere faptul că situația, astfel cum se prezintă aceasta astăzi, reprezintă și consecința unei omisiuni cauzatoare de prejudicii atât din partea statelor membre, cât și a instituțiilor Uniunii.

54 — Nr. 11036/03, 18 martie 2008.

55 — § 55 și 56.

177. Ar fi de prisos să amintim că fiecare dintre statele membre are obligația de a respecta drepturile fundamentale în conformitate cu articolul 6 TUE. Astfel cum am văzut, această obligație se impune nu doar în temeiul încrederii reciproce, ci și în temeiul principiului cooperării loiale [56]. Cele două nu pot funcționa unul fără celălalt. De altfel, amintim că în Hotărârea Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386) Curtea a arătat în mod expres că „ar fi dificil ca Uniunea să își îndeplinească în mod eficient misiunea dacă principiul cooperării loiale, care presupune în special ca statele membre să ia toate măsurile generale sau speciale necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care decurg din dreptul Uniunii […], nu s-ar impune și în cadrul cooperării polițienești și judiciare în materie penală, care, de altfel, este întemeiată pe cooperarea dintre statele membre și instituții” [57].

178. Dacă pretindem de la autoritățile judiciare de executare, în împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, să predea persoana căutată, principiul încrederii reciproce presupune, în schimb, ca autoritățile judiciare emitente cărora li se acordă această încredere și în special statul membru căruia îi va fi predată persoana căutată să ia toate măsurile necesare, inclusiv reformele care se impun în domeniul politicii penale, pentru a face în așa fel încât persoana în cauză să execute pedeapsa în condiții care să îi respecte drepturile fundamentale și să poată utiliza toate căile de atac disponibile pentru a-și apăra libertățile individuale.

179. În această privință, nu putem decât să apreciem angajamentele asumate în acest sens de Ungaria și de România.

180. Constatăm de asemenea, ținând seama de numărul extrem de mare de cereri individuale formulate la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, că respectivele căi de atac prevăzute în Ungaria și în România permit persoanelor expuse unor condiții materiale de detenție care încalcă garanțiile prevăzute la articolul 3 din CEDO să își asigure protecția drepturilor lor fundamentale.

181. În sfârșit, nu vedem alte soluții posibile decât consolidarea mecanismului mandatului european de arestare prin acțiunea instituțiilor Uniunii. Deși Comisia a făcut în anul 2011 constatări dezolante cu privire la condițiile de detenție din anumite state membre și la consecințele asupra punerii în aplicare a deciziei-cadru, subliniem că nici Consiliul, nici Comisia nu au luat măsuri pentru a garanta că statele membre își respectă toate obligațiile în acest sens sau, cel puțin, că inițiază măsurile necesare.

182. Cu toate acestea, articolul 82 TFUE le oferă un temei juridic pentru a acționa în acest sens.

VI – **Concluzie**

183. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă astfel la întrebările adresate de Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Tribunalul Regional Superior din Bremen):

„Articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că nu constituie un motiv de neexecutare a mandatului european de arestare emis în vederea efectuării urmăririi penale sau a executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate, întemeiat pe riscul încălcării, în statul membru emitent, a drepturilor fundamentale ale persoanei predate.

56 — Această îndatorire de loialitate decurge din cuprinsul articolului 4 alineatul (3) TUE, având în vedere că, în temeiul acestei dispoziții, obligația menționată își găsește de asemenea aplicarea în relațiile reciproce dintre statele membre și Uniune (a se vedea Avizul 2/13, EU:C:2014:2454, punctul 202).

57 — Punctul 42.

Revine autorităților judiciare emitente sarcina de a efectua un control de proporționalitate cu scopul de a ajusta necesitatea de emitere a unui mandat european de arestare în funcție de natura infracțiunii și de modalitățile concrete de executare a pedepsei.

În împrejurări precum cele în discuție în litigiile principale, caracterizate de o deficiență sistemică a condițiilor de detenție din statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare este îndrituită să solicite de la autoritatea judiciară emitentă, prin intermediul autorităților naționale competente, dacă este cazul, toate informațiile utile care să îi permită să aprecieze, în funcție de împrejurările concrete ale fiecărei spețe, dacă predarea persoanei căutate ar putea să expună această persoană la condiții de detenție disproporționate.

Revine, în plus, statului membru emitent sarcina, în conformitate cu obligațiile care decurg din cuprinsul articolului 6 TUE și din îndatoririle care îi revin în temeiul principiilor încrederii reciproce și cooperării loiale, să ia toate măsurile necesare, inclusiv reformele care se impun în domeniul politicii penale, pentru a face în așa fel încât persoana predată să execute pedeapsa în condiții care să îi respecte drepturile fundamentale și să poată utiliza toate căile de atac disponibile pentru a-și apăra libertățile individuale.”